

राजकारणाचे आडवळणानेसुद्धा समर्थन करावे, असा त्या मागचा हेतू नाही. तर कालच्या राजकारणाने जो ध्येयवाद पेरला, शोषितांच्या हाती संविधानाचा अंकुश दिला आणि त्या राजकारणामुळे - अगदी त्याच राजकारणामुळे - आज शोषितांच्या जगात प्रकाशाचा शिरकाव झाला त्या राजकारणाचे केवळ विडंबन व्हावे हे मला अस्वस्थ करणारे वाटते.

कै. विश्राम बेडेकरांनी 'टिळक आगरकर' हे नाटक लिहिले. एक इतिहासजमा संघर्ष चित्रित करताना, त्यांना जवाबदारी पेलण्याचे कोणतेही आव्हान त्यांच्या समोर नव्हते. पण गांधी आंबेडकर यांच्यातील इतिहासातला संघर्ष आजच्या वर्तमानातही सत्ता-संघर्षाची सोय म्हणून वापरला जातो, अशा अवस्थेत त्यांच्या संघर्षावर नाटक लिहिणे फार मोठी जोखीम होती. पण ही जोखीम प्रेमानंद गजवी ह्यांनी स्वीकारली. राष्ट्रपिता म्हणून उंची असणाऱ्या म.गांधी ह्यांना कुटुंबातला पिता म्हणून खुजेपणा आणणाऱ्या काही मर्यादा होत्या. त्या गंभीरपणे आपण समजून घ्यायला हव्यात हे सूत्र घेऊन अजित दळवींनी 'गांधी विरुद्ध गांधी' हे नाटक लिहिले.

खरे तर फाळणीच्या संदर्भात मला ती भूमिका न पटणारी असली - तरी - येथील हिंदुत्ववादी मंडळीची ती एक भूमिका होती, हे मी मान्य करतो. तरी पण मन हेलावून टाकणाऱ्या फाळणीचे दुःख आपल्या नाटकात का येत नाही ? आणि फाळणीनंतर जन्मास आलेल्या शफातखान ह्यांना फाळणीचं दुःख अतिशय गंभीरपणे नाटकाचा विषय म्हणून पेलवता का येत ? स्वातंत्र्यानंतर गो.पु. देशपांडे यांचा एक अपवाद सोडून दिला तर राजकारणाचा विषय गंभीरपणे हाताळणारे नाटककार ब्राह्मणेतरेच का असावेत ? हा एक प्रश्न मला उत्तर न सापडलेला, मला अस्वस्थ करतो.

मित्र हो, राजकीय नाटकाच्या संदर्भात मी उपस्थित केलेले प्रश्न कुणाला दुखविण्यासाठी उपस्थित केलेले नाहीत. मी माझीच समजूत तपासून घेण्यासाठी हे प्रश्न उपस्थित केले आहेत. त्यामुळे जर कुणाला दुःख झाले असेल तर मी क्षमाही मागू इच्छित नाही. कारण असे दुःख व्हायलाच हवे असे माझे मत आहे. त्याशिवाय आपण बोलते होणार नाहीत आणि परस्परंशी संवाद करण्यासाठी चवताळून उठणार नाहीत. स्वातंत्र्यपूर्व काळात माणसं परस्परंशी चवताळून उठायची तरी त्यांचे संबंध बिघडत नसत. आज माणसं परस्परंशी फारच गोडी गुलाबीनं वागताना दिसतात. तरी त्यांचे संबंध मात्र संवाद हरवलेल्या गर्दीसारखे वाटतात.

गर्दीचा विषय निघाला म्हणून आणखी एका अरुचकर मुद्याकडे मी वळतो. नाट्यसंमेलनाच्या संदर्भात सिनेकलावंतांच्या उपस्थितीमुळे अनावश्यक गर्दी वाढते हा मुद्दा चर्चेत आला होता. केवळ एका सिनेकलावंतांच्या उपस्थितीने ही चर्चा गतवर्षी खूपच झाली. आज तर या संमेलनात सिनेकलावंतांचीही खूप गर्दी आहे.